

arvostelut

Pauli Kallio - Pentti Otsamo:
FC Palloseura - Nurmikenttien kutsu
OTAVA 1998

Näin harrastelijatason jalkapalloilijana huomasi heti, että tämän albumin tekijät tietävät, mistä puhuvat. Vammoilla leuhkiminen, vanhenemisen karu arki ja suomalaisen jalkapallon ikuinen asema Albanian ja Kazakstanin kovana kiistakumppanina ovat striippien kestoaiheita. Tapaamme kuutosdivarin todellisuuden vaihtelevine peliesityksineen, kadonneen ajan etsimisineen ja taktiikka-työkioineen muutaman oluen ja mestarien liigan ottelun kera. Tuloksena on huumoria, joka on samaan aikaan hermotonta ja ymmärtävää - ja äärimmäisen totta.

Jokainen, joka on kuluttanut useamman kuin yhden tunnin elämästään pohitukseen, miksi enää ei jaksa juosta niin kuin viisi tai kymmenen vuotta sitten tai miksi Saksa voittaa aina maailmanmestaruuden, kykenee samaistumaan FC Palloseuran hahmojen jalkapallokeskiseen maailmankuvaan. Muille sarja tarjoaa konstailematonta elämäntapausta, arkea käännettynä sen eri puolilta - aina kuitenkin siannahkaisen, mustavalkotäpläisen pallon lävitse tarkasteltuna.

Otsamon ilmavan lennokkaat piirroksot sopivat saumattomasti Kallion toteavaan, elämäntä maistuvaan käsikirjoitukseen.

tyyliin, joka ilahduttaa lukijoita 30 ikävuoden molemmin puolin. Lämminhenkinen, oivaltava huumori ja syvällisen uppoutunut suhtautuminen tähän maailmankalkeuden mitataavassa elintärkeään kulttuurimuotoon tekevät sarjasta tärkeän ja tarpeellisen. Mukavaa, että sarja pyörii Hesarissa taas, sillä FC Palloseurassa on potkua! Roy ja Rovers, vaviskaa!

Ville Hänninen

I. Heilä:
B. Virtanen 3 - arkistot avautuvat
ARKTINEN BANAANI, 1998

Virtasen elämä on nöyrää, hän vain toivoi, etteivät muut tallaisi kovin raskaasti hänen päälleen kilvoitlessaan paikasta auringossa. Uraputken päässä ei valokajasta, vaikka Nipponin pojat ja Conman-consultsin saneeraajat huiskuttavat Damokleen miekkaa muidenkin kuin Virtas-paran pään päällä.

B. Virtasesta on tullut useiden kahvihuoneiden klassikko, eikä syyttä. Kun mence huonosti, on helppo samaistua B. Virtaseen. Jollakulla menee vielä hu-

nommin, vaikka asiat päällisin puolin olisivatkin kunnossa. Vaikkapa juuri B. Virtasella.

Virtasta potkivat päähän edelleen esimichet Reino Murikka (aivoton, sadistinen moukka), Lennart Nilken (sliipattu juppi), Johtaja Hynälä (sellainen vanhan ajan patruuna, jonka tehtaissa pikkulapset tekevät kuusitoistatuntista päivää ja kuolevat keuhkokuumeeseen), vaimo Armii (kotiführer) ja poika Markko (pikkuperkele ja potentiaalinen koulukotitapaus). Virtasen kanssa hierarki-an alimmalla portaalla kärsii vain neiti Jantunen (työihme). Heilän valtti on aina ollut rutinoitunut ja tasokas jälki; ei mikään vähäpätöinen saavutus, varsinkin kun se leimaa mielen koko tuotantoa varhaisimmista sarjakuvista asti.

Toivottavasti nämä tarinat lohduttavat edelleenkin kaikkia maailman yhteenliittyneitä tai -mättömiä valkokaulustyöläisiä, jotka epäonnekseen valitsivat sen väärän uran. Lohdullista on, että kun maailmanvallankumous joskus koittaa, joutuu tämänkin albumin henkilöistä valtaosa seinää vasten. Ja se on niille pirulaisille ihan oikein.

Kivi Larmola

(Tämä arvostelu on kirjoitettu kierrättäen kahden edellisen B. Virtas-albumin arvostelija. Ei laiskuudesta, vaan kunnianosoituksena Heilän tasaisen korkealaatuiselle jäljelle.)

Juha Herkman:
Sarjakuva kieli ja mieli
VASTAPAINO 1998

Juha Herkmanin kirja on hänen omien sanojensa mukaan tehty siksi, etteivät muut joutuisi hakemaan tietoa, kuten hän on joutunut. Kirja ei kuitenkaan ole vain nippelitietoteos siitä, kuka mitään teki, ja milloin.

Kirja jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäisessä, sarjakuva kielestä, Herkman esittelee sarjakuva kielen ja ilmaisan tutkinnon sopivia keinoja. Toisessa osassa, sarjakuva mielestä, hän esittelee sarjakuvien sidonnaisuutta ympäröivään maailmaan. Lähdeluettelona on laaja ja aikaisempaa tutkimusta - niin koti- kuin ulkomaistakin - on käytetty laajalti. Kirja ei ole tutkimus siinä mielessä, että siinä esitettäisiin uusia tuloksia, mutta toisaalta tämä ei ole ollut Herkmanin tarkoituskaan. Sen sijaan olemassaolevan tiedon kokoaminen yksiin kansiin suomen kielellä on Herkmanilta onnistunut hienosti.

Kirjan sisältö on laaja ja moniulotteinen: usein löysin siitä oli asioita, joita olin kyllä ajatellut, mutta joita en ollut koskaan aikaisemmin nähnyt paperilla. Kirjassa esimerkiksi esitellään kuvakoon ja -kulmien käyttöä ja niiden luomaa tunnelmaa. Jokainenhan on havainnut, kuinka kuvakulman vaihtaminen vaikuttaa sarjakuvan tunnelmaan, mutta harvapa on koskaan ajatellut sitä tällä tavalla tieteellisesti!

Oma case-study kirjassa on Ralf Königin Vapautunut mies ja siitä tehty lukijatuutkimus. Tutkimusta ja siitä tehtyjä johtopäätöksiä häntä se, että käytetty otos on vain kaksikymmentä henkilöä välillä on mielestäni menty liiankin pit-

källemeneviin johtopäätöksiin. Itse tutkimus ja sen teossa käytetty kyselylomake ovat kuitenkin mielestäni hyviä, niitä voisi hyvin käyttää muihinkin sarjakuvan lukijatuutkimusten tekoon.

Miksi sitten kenenkään pitäisi hankkia itselleen tämä kirja? Jos lukee sarjakuvia vain viihtymisen ja ajankulun vuoksi, ei Sarjakuvan kieli ja mieli ole millään lailla tarpeen lukunautintoa lisäämään. Mutta jos haluaa päästä sarjakuvien ruutujen taakse ja saada niistä enemmän irti, on teos omiaan lisäämään tietämystä ja huomiokykyä. Tutkimus on lisäksi hyvä lisä sarjakuvan tieteelliseen tutkimukseen.

Jari Hanski

Jano:
Kémi
suom. Soile Kaukoranta
tekst. Jussi Karjalainen
JALAVA 1998

On mukavaa huomata - edes hetkellisesti - maailmassaan olevan jotain uutta, yllättävää. Sellaista, mikä liikuttaa totuttuja käsityksiä siitä mitä on ja mitä voi olla. Tällä kertaa liikkauksen sai aikaan Janon albumi Kémi (ei, en aio edes yrittää kehittää melkein-hauskoja vitsejä albumin tai tekijän nimestä...). Persnettoa tämä Jalavalle tuonee: korea nelivärialbumi suomalaisille tuokituntematolta tekijältä on tuomittu jo etukäteen. Mutta mitä siitä. Näyttäkäämme taivaan merkit kustannustoiminnan karkeille realiteeteille! Albumi on nimittäin pahuksen hyvä.

Kémi elää omassa maailmassaan, omassa maassaan - Kémilandissa. Siinä on jotain tuttua, jotain oudon omaläpistä. Savannin keskellä leopardit, puskarotat, piikkisiat sun muut elävät

normaalia elämäänsä, kummia puuhailen. Kémi pihistää mielikuvituksellisen konstein leopardilta, korppikotkalta ja ankalta kanoja syötäväkseen. Kémillä on baari, jossa ei ole koskaan myyty pulloakaan viinaa. Punainen risti, Ranskan valtio ja muut avuliaat aatut pudottavat ylenmäärin viljaa savannien riemuksi ja riesaksi. Mielleyhtymät akselilla Crazy Kat - vanha Mikki Hiiri - sodanjälkeiset Warner Bros -animaatiot risteilevät lukijan päässä, mutta ovat auttamatta riittämättömiä kuvaamaan Kémiversumia.

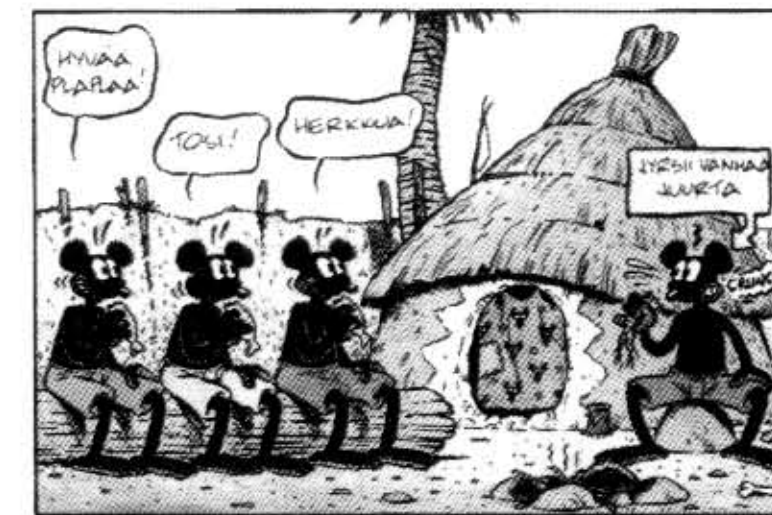
Kémi on sarjakuvaa sarjakuvallimmillaan. Nyrjähtäneet "ääniefektit", hahmojen visuaalinen lystikkäys ja hauska hillittömyys sekä kuvan ja sanan saumaton yhteistyö ilahduttavat. Samoin kuin mukava vaihtelu tarinoiden pituuksissa ja ruudutuksessa. Savannin puskarotan maailma on täysin oman, ei kenenkään muun. Ja missään muussa taiteenlajissa se ei olisi mahdollinen. Tai ainakaan samanlainen. Siksi Kémi on hyvä ja kaikkien Sarjainfon lukijoiden olisi jo oltava kipikipi matkalla ostamaan vuoden parasta albumia.

Ville Hänninen

Pierre-Yves Gabrion - Bertrand Antigny:
Shekawati - jumalan lapsi
Suomennos Ville Keynäs, tekstaus Maria Mitrunen ja Kari Puikkonen
LIKE 1998

Shekawati on satu. tietetarina ja seikkailusarja. Tuntumatomaan maailmaan kaukaisella galaksilla sijoittuva albumi on piristävä lukukokemus ja antaa odottaa hyvää myös jatkossa.

Tarinan sankari on kyläpäällikön poika Shekawati, joka valmistautuu miehuuskokeeseensa. Hänen pitäisi napata järvestä valtava syömäri-kala, jotta hän

voisi tulla päälliköksi. Mutta kylässä kaikki ei ole kohdallaan: on olemassa ennustus, joka näyttäisi nyt olevan toteutumassa. Kylään hyökkää ennustusta noudattaen punatukkaisia hirviöitä, jotka voittavat yhdessä amatsonien kans-

sa kylän miehet ja heitä auttavan tietäjä Gorakin. Kylän asukkaat vangitaan ja viedään leijuvaan kaupunkiin orjiksi. Shekawati kuitenkin pelastuu, sillä hän on hyökkäyksen koittaessa järvellä oma-toimisesti nappaamassa kalaa. Hävitettyyn kylään palattuaan hän näkee tuhon ja väpää epätoivoissaan maahan. Hänestä kuitenkin tulee Liittovaltion soturi hurjilla voimilla varustettuna. Tästä voidaankin sitten jatkaa...

Gabrionin kuvitus on selkeää ja sitä tukee erinomaisesti Antignyn harmaasävyjen käyttö. Vauhtia on kuin animaatioissa tai tieteiselokuvassa konsanaan tarinan saadessa uusia piirteitä ja kehityskaaria. Samanaikaisia tapahtumia esitetään rinnakkaisina: kesken yhden tapahtuman siirrytään toiseen (esimerkiksi kylän tapahtumat - Shekawatin kalastelu). Tämä toimii hyvin, vaikka välillä jääkin odottamaan, että mitähän siellä edellisessä paikassa oikein jatkossa tapahtuu. Siirtymät ovat kuitenkin sen verran lyhyitä, ettei se häiritse tarinan seuraamista.

Shekawati on seikkailu, mutta se on myös satu - joku on selkeästi hyvä ja toinen on paha, sankari on urhea, mutta hänen on ensin kasvettava tehtävänsä. Tragediaa on kuten sadussa kuuluttakin olla, mutta se ei ole mikään itsetar koitus, sillä myös huumoria on kosolti mukana. Albumin lopussa ei lue "jatkuu", mutta uskoakseni jatkoa on odotettavissa. Ainakin toivon niin.

Jari Hanski

Hämäläinen - Pantzar - Seppänen:
Teuvo Lyly - Työ tekijäänsä kiittää
ARKTINEN BANAANI 1998

Suhtautumiseni Teuvoon on aina ollut ambivalentti. Toisaalta Teuvo, samoin kuin Karvinen, kuvastaa kaikkia niitä puolia, joita ihmisen ei mielestäni pitäisi itsessään tunnustaa; saati sitten samaistua. Sellaisena Teuvo pitäisi talloa maan syvimpiin rakoon sokeiden, valkeiden matojen sekaan. Toisaalta, jonkin minua ilmeisesti piinaavan mielenhäiriön johdosta, löysin itseni nauramassa äänen vitseille, joiden luulin aikaisemman sanomalehtituttavuuden perusteella vain närähtävän kuin sangollinen kylmää kahvia. Tästä voimme päätellä, että Teuvo Lylyjen kokoami-

nen yksiin kansiin parantaa verrattomasti kokonaisuutta, tarjoaa tölöpöimmillekin kuittauksille soveliaan kontekstin ja ennen muuta asettaa Teuvo Lyly -episodit arvoiseensa seuraan: toisten Teuvo Lylyjen seuraan.

Teuvo Lylyn kunniaksi on sanottava, ettei sarja yritäkään olla enempiä, kuin jatkuva standardistrippi; sellaisena se puolustaa rohkeasti paikkaansa ja, kuten Karvinen varmasti on kerännyt itselleen uskollisen lukijakunnan, joka tunnistaa Teuvon maailmankatsomuksen omakseen. Ja näin kirjaksi koottuna kokonaisuus tosiaan toimi kuoliaaksinaurattaja-periaatteella; tiedättehän, lautoaan älyttömyyksiä sellaista tahtia, ettei uhri parka ehdi palautua, vaan latteinkin niitti iskee. Itse asiassa Teuvo Lyly onkin aika hyvä. Olisinkohan arvioinut hätkököidysti...

Kivi Larmola

Romano Scarpa:
Mikki Hiiri - Kalin kynsi
Romano Scarpan parhaita
(Aku Ankan taskukirja)
HELSINKI MEDIA, 1998

Romano Scarpa oli minulle nimenä täysin vieras vielä puoli vuotta sitten. Hänen tarinansa sen sijaan eivät; nehan pistivät Aku Ankan Taskukirjojen täyteestä silmään kuin kirsikat cocktailhedeelmäpurkista. En tietenkään osannut aavistaa, että niin "Aku Anka ja ruotsalaiset tulitikut" kuin "Mikki ja irokeesikaulanauha" olisivat saman tekijän jälkeä; ne olivat vain muuten Taskarten terävintä kärkeä. Tässä kirjassa on kuitenkin crään hiiren syntymäpäivän kunniaksi vain Mikki-tarinoita, eikä sovi välittää, onhan näistä jokainen uudelleen-

julkaisunsa hyvin ansainnut. Juonet ovat vähintäänkin omintakeisia ja kunnianhimoisuudessaan kaukana ankkalinnalaisstandardin yläpuolella, eikä absurdeista kohtauksista ole pulaa, seurataan-

pa vaikka Kalen ja Ralen toimia tarinassa "Kalhoan ikuiset liekit" tai Mustan Pekan juonia tarinassa "Mikki ja neljäs ulottuvuus". Romano Scarpan tarinat ovat kiehtovia, ja jos Taskukirjoista puuttuvat numerot 23, 27, 55 ja 75 on täysin perusteellista ostaa tämä. Kaupan päälle saa sitten Pekka Tuularan kiintoisan, mutta lyhyehkön esipuheen - Scarpasta kuulisi pitempäänkin.

(Onneksi Timo Ronkaisella on Scarpasta pidempi artikkeli tuoreessa "Ankkalinnan pamaus" -lehdessä, jota saanee tilata Joensuun sarjakuvaseuran ankkajaostosta tai e-mailitse osoitteesta: timoro@hotmail.com)

Kivi Larmola

Sarjakuvastin 4
Toim. Harto Hänninen ja Petri Kemppinen
OTAVA 1998

Arkea väreissä

Sarjakuvastin 4 sisältää aiemmissa Sarjakuvastimissa esiintyneiden tekijöiden värisarjakuvia. Mukana on 15 tarinaa, poliittisesti korrekisti seitsemän mies- ja seitsemän naistekijän. Yhdestä vastaa pariskunta.

Albumin raison d'être on värin käyttö. Opetusministerion apuraha tekijäpalkkioihin on mahdollistanut tämän suomalaiselle tekijälle harvinaisen tilaisuuden. On mielenkiintoista nähdä miten kukin tekijä on sen hyödyntänyt.

Teknisesti ratkaisut ovat monenlaisia: vesi- tai peiteväriä suoraan originaaleihin, tietokoneväritystä, erilliset kompaktit väripinnat tai vain lisäväreiden käyttö täyden paletin sijasta.

Yllättävän moni tyytyi täydentämään sarjakuvan mustavalkoisista maailmaa muutamalla sävyllä tai lisävärillä. Värin käyttökokemuksen puute näkyy siinä, että läheskään aina väri ei tuo tarinaan uutta tasoa ja taustaa. Harva tekijä rakensi värin kertovaksi elementiksi, vaikka se olisi ollut kerrankin mahdollista.

Tarinat sijoittuvat arkeen, ihmisuhleisiin ja niissä pettymisiin. Monet ovat korostetun osakohtaisia, tekijä itse on mukana.

Kati Kovácsin (s.1963) teema on hänen töistään tuttu, nuoren tytön törmäminen aikuisten maailmaan. Pärjämisen takaa neuvokkuus. Kovácsin värittäminen ei kirjavuudesta huolimatta hävittä viivan elävyyttä. Se on hämmästy-

tävää, sillä hänen ennestäänkin täydet kuvansa ovat nyt vieläkin täydempiä. Vaaleat sävyt estävät värejä riitelemästä keskenään.

Arjen selviytymistarinoita ovat Jenny Eräsaaren (s.1970) kaksosten äidin elämäkuvitus Visitors sekä Anu Lavosen (s.1961) fragmentiksi jäävä avioliittotarina Kissa. Eräsaaren isoihin kuviin väri tuo hienosti elämää. Lavonen selviää kahdella lisävärillä, joita hän käyttää tyylijalaisesti kompakteina pintoina.

Kirsi Tuuliniemen (s.1967) Claudia on pop-väreiden trippi kauniiden ja rikkaiden kiiltokuvamaailmaan. Tarina osin uupuu värien tehon alle.

Sami Toivosen (s.1971) vain yksisivuinen aamunavaus kertoo napakasti yhden mahdollisen elämänsentseen, kylä se siitä. Asiat kulkevat omalla painollaan. Sivun värit on tehnyt Aino Havukainen.

Katja Tukiainen (s.1969) ja Petri Tolppanen (s.1972) kuvaavat lasten neuvokkuutta ja julmuutta. Tukiaisen värit ovat reippaan tyttömäiset. Tolppanen painottaa Pradon lapsuuden muistikuvat mieleen tuovaa tarinaansa haaleilla väreillä ja ohuella viivalla. Tukiainen luo vahvoilla sävyillä painokkuutta, Tolppanen vanhan värivalokuvan kellastunutta etäisyyttä.

J-P Valkeapään (s.1977) kolmen sivun tarina näyttää hyvin epäsovinnaiselta, mutta tarinan kuljetus on mitä perinteisintä sarjakuvaa. Ihminen merkitys ei minulle auennut; kaksi ruumista heitetään ikkunasta ulos. Kivan näköistä mutta mitä se sanoo lukijalle?

Tomi Riionheimon (s.1966) Rieku ja Raiku sekä Porno jatkavat hänen aiemmasta tuotannostaan tuttuja teemoja. Jari Lehiköisen käsikirjoittama ja Hannu Lajusen tietokoneella värityt Rieku ja Raiku -tarina Rakkauden kolme väriä on supisuomalainen versio Kieslowskin väritrilogiasta. Sininen, valkoinen ja punainen korvautuvat vaaleanpunaisella, harmaalla ja ruskealla. Rakkauden tiet ovat arvaamattomat mutta ennustettavat.

Matti Hagelbergin (s.1964) B.E.M. -tarina Armottomat supermallit avaruudesta saa hänen työnsä näyttämään Roy Lichtensteinilta. Suuri ruutu tulittavista konekivääreistä osoittaa, että 60-luvun pop-taide ei jätä postmodernia Hagelbergiakaan kylmäksi.

Hans Nissenin (s.1976) J-P. Valkeapään käsikirjoitukseen tekemä Ensi-ilta on niukkuudessaan visuaalisesti erittäin tyylikäs. Vahvan mustavalkoinen sarja on saanut sävyikseen vain yhden har-

maan rasterin. Tarina ei saavuta kuvan intensiteetin tasoa.

Ville Pirisen (s.1973) ja Irisz Simonin (s.1973) Syntyneet ajantappajiksi näyttää baarikärpästen töidä. Se on realistis-karrikoitu tunnelmapala elävää elämästä. Väri rajoittuu yhteen lisäväriin.

Kata Koskivaara (s.1965) värittää Sydämmen pohjasta -sarjansa oivasti suomalaisen talven harmaalla kelmuilla. Hän on harvoja kirjan tekijöitä, joka käyttää väriä kerronnan apuna, ei vain taustana. Tuskan ja rakkauden punainen toistuu nöyryyksen välikappaleessa puhelimessa ja sydämessä.

Kirjan pisin tarina on Rojun (s.1970) 15-sivuinen Elämä ja miehet. Todellisuus ja toiveajattelu kolahtavat pahasti yhteen, unelmamies eläisiin arjessa tyttöystävineen ja suruineen. Avuksi on kutsuttava oma mies. Värit lisäävät kerrontaan tunteita ja tunteja. Piirros on elävää ja pehmeää.

Antologian painavin anti on Pentti Otsamon (s.1967) Paimen. Otsamo on lahjakkaimpia sarjakuvantekijöitämme, monen taipuva piirtäjä ja kertoja. Paimen on kuutta sivuaan suurempi tarina. Nuori pari saapuu matkaltaan kotiin ja kuulee naapurin vanhan rouvan kuolleen. Nainen ja mies suhtautuvat asiaan aivan eri lailla, oivaltavat eri asioita.

Paimen ei ole pelkkä tilannekuvaus kuten eräät muut antologian tarinoita vaan kasvaa ulos ruuduistaan. Teemat ovat perustavia: yhteenliittyminen (parin kihlautuminen) ja ero (naapurin kuolema), saapuminen ja lähtö, alku ja loppu, elämä ja kuolema.

Graafisesti Paimen on selkeä ja konstallematon. Sekä kuva että sana kantavat tarinaa. Lisävärinä on vain harmaa rasteri, mutta se riittää.

Antologia vahvistaa aiemmista Sarjakuvastimista syntyneen käsityksen: Sarjakuvastin on ryhmä käytännöllisessä mielessä, mukana ovat mukaan kutsutut. Taiteellisesti ryhmälle ei löydy yhtä yhteistä nimittäjää.

Kukin tekee sarjakuvaa omalla tyyllillään, enemmän tai vähemmän sarjakuvan kerronnan konventioihin nojautuen. Aiheet ja tapa käsitellä niitä limittyvät koko sarjakuvan kenttään ja perimteen, eivät vain Sarjakuvastimien tekijäjoukkoon.

Heikki Jokinen